

ISAMAA Erakond

andres.metsoja@riigikogu.ee

ÕIGUSLIK HINNANG

Kuupäev: 03. detsember 2025

Kellele: ISAMAA Erakond

Kellelt: Advokaadibüroo Sirel & Partnerid, vandeadvokaat Steven-Hristo Evestus

Teema: Õiguslik hinnang ISAMAA Erakonnale 25.11.2025 esitatud kahtlustuse osas

Käesolev õiguslik hinnang on koostatud Advokaadibüroo Sirel & Partnerid poolt, esitamaks ISAMAA Erakonnale kahtlustuses sedastatud faktiliste asjaolude pinnalt esmane õiguslik arvamus etteheite vastavusest kuriteo tunnustele. Õigusliku hinnangu andmisel on Advokaadibüroo lähtunud ISAMAA Erakonna poolt avalikkusega jagatud kahtlustuse sisust ning avalikult kättesaadavatest õigusallikatest. Advokaadibüroole ei ole teada muu senise kohtueelse menetluse käigus kogutud tõendusteave.

Analüüs on esitatud ja adresseeritud ISAMAA Erakonnale ning seda ei või ilma Advokaadibüroo eelneva kirjaliku taasesitamist võimaldavas vormis antava nõusolekuta edastada kolmandatele isikutele muul eesmärgil kui kuriteokahtlustuses esitatud asjaolude ja nendest tuletatud õiguslike hinnangute ümberlükkamiseks.

1. **Karistusseadustiku (KarS) §-ga 402¹ (keelatud annetuse tegemine ja vastuvõtmine suures ulatuses) kaitstav õigushüve.** KarS § 402¹ kuulub ainsa erakonnaalase süüteona KarS 21. peatükki, mis koondab kõik karistusõiguslikku reaktsiooni pälvivad majandusalased süüteod. KarS § 402¹ puhul on karistusõigusega kaitstavaks õigushüveks aus ja kontrollitav tegevus erakondadele annetuste tegemisel ja vastuvõtmisel.

Erakondade rahastamise läbipaistvust reguleeriva karistusõiguse normi lisamine on tingitud riikliku regulatsiooni ja kaitse vajadusest, et vältida poliitiliste ühenduste tegevustes, eelkõige poliitikakujundamises lubamatu mõju kasutamine ja nn musta raha sissevool. Eesmärgist järeldub, et poliitiliste erakondade tegevusväljal ei ole lubatud erakonna kui ühise maailmavaatega aatekaaslaste vabatahtliku liidu sisemiste suhete kriminaalmenetluslikku seiret ja viimase abinõu korras erakonda kooshoidva maailmavaate temperatuuri reguleerimist. Erakonna siseasjadesse sekkumine ja erakonna vastutusele võtmine peab teenima olulist avalikku huvi, mitte poliitilistesse mõõduvõtmistesse sekkumist.

Vastava kaitstud põhiõiguse näeb ette Eesti Vabariigi põhiseaduse § 48, mille kohaselt on igaühel õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse. Väärib märkimist, et ISAMAA Erakonnale esitatud kahtlustusest keelatud annetuse vastuvõtmises ei ole mingil kujul tuletatavad erakonnapoolsed konkretiseeritud tegevused, mis õigustaksid

vastava ühinemisvabaduse riivet ehk et need oleksid suunatud Eesti põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele või oleksid muul viisil vastuolus kriminaalvastutust sätestava seadusega. Kahtlustusest ei nähtu etteheidetava perioodi osas juriidilise isiku vastutusele võtmise eeldust ehk tema juhtorgani liikmed oleksid tegutsenud erakonna kui juriidilise isiku huvides. Kahtlustusest ei selgu kokku lepitud pädevus ja kord annetuste hindamisel ja aktsepteerimisel ning seega lahkneb kahtlustuses sedastatu KarS §-s 14 lg-s 1 sätestatud juriidilise isiku vastutusele võtmise eeldustest. Karistusõigusega kaitstud õigushüve rikkumine ning keelatud annetuse tegemine ja vastuvõtmine on sisustatud meelevaldselt isikutele omistatud tegevuste kaudu, kes ei saanud erakonna nimel vastavaid kohustusi võtta ega ülesandeid täita.

ISAMAA Erakond ei ole mingil viisil varjanud kahtlustuses nimetatud isikute jooksvaid ja vahetuid annetusi erakonnale ega seeläbi annetajate seotust erakonnaga ega annetajate erakonnaga kokkulangevat maailmavaadet. Erakonnaseadusest (EKS) ja muust seadusandlusest tulenevatel alustel on nõutaval viisil erakonnaga seotud annetused, majandusnäitajad ja juhtimisstruktuur avalikustatud.

Eeltoodust järeldub, et ISAMAA Erakonnale esitatud kahtlustuses ei avaldu KarS § 402¹ kaitstava õigushüve kahjustamine. Kahtlustuses kirjeldatud füüsiliste isikute ja juriidilise isiku (Isamaalised MTÜ) vahelise seose esitamine ISAMAA Erakonnaga on oma konkreetsusastmelt sisustamata ja kunstlik. Sellisel viisil karistusõigusega sekkumine ei täida seaduse eesmärki, sest on suunatud ühe erakonna maailmavaatelise tegevuse alusetule hindamisele ja poliitiliste eesmärkide realiseerimise halvamisele. Kriminaalvastutus tähendab erakonnale nii reaalselt varalist kui mainekahju.

- 2. Isamaalised MTÜ on erakonnast lahusseisev juriidiline keha.** Isamaalised MTÜ on vastavalt oma põhikirjale avalikes huvides tegutsev füüsiliste isikute vabatahtlik ühendus, mille eesmärgiks on isamaalise mõtteviisi edendamine. Viimane seob MTÜ-d erakonnaga, kuid ei saa olla tegevuseesmärkide vaates etteheidetav. Kahtlustuses ei ole selgitatud, missugused asjaolud lubavad MTÜ-d oma põhitegevusest irdunuks pidada, pigem vastupidi, MTÜ tegutsebki erakonnaga kattuva maailmavaate jõustamise nimel.

Kehtiv erakonnaseadus ega kahtlustuses nimetatud asjaolud ei luba järeldada, et MTÜ-d saaks käsitleda ISAMAA Erakonna sidusorganisatsioonina. Erakonnaseaduse § 12⁶ kohaselt eeldaks see ISAMAA Erakonna poolset MTÜ asutajaks või liikmeks olemist, mis käesoleval hetkel ei ole tuvastamist leidnud. Isamaalised MTÜ on erakonnast oma õiguste ja kohustustega eraldiseisev juriidiline isik, mis tegutses mittetulundusühingute seaduse (MTÜS) piirides ja oma põhikirjaliste tegevuste elluviimiseks. Etteheidet ei saa kaasa tuua asjaolu, et maailmavaatelistelt eesmärkidelt olid kahe ühenduse tegevused ja huvid kattuvad. Kahtlustusest ei nähtu kummagi ühenduse puhul MTÜS piiridest väljumine, s.o põhitegevusena majandusliku tegevuse kaudu tulu saamine. Isamaalised MTÜ kogus oma põhikirjaliste tegevuste finantseerimiseks annetusi ja toetusi ning need on nõutaval viisil realiseeritud ning vastav tulem leiab kajastamist MTÜ majandusaasta aruannetes. Erakonna ja MTÜ juhatuse liikmete perioodiline kattumine ei anna alust sama maailmavaate eest seismisel karistusõiguslikuks etteheiteks.

- 3. Isamaalised MTÜ tegevus ei ole käsitletav majandustegevusega seotud teenuste võimaldamisega ISAMAA Erakonnale.** KarS 21. peatüki eesmärgiks on tagada aus ja seaduspärane majanduskeskkond. ISAMAA Erakond ei ole kahtlustuses nimetatud füüsiliste isikute annetusi ehk annetajate maailmavaate sarnasust erakonna omaga kunagi varjanud. Seega ei ole tuvastatav juriidilise isiku motiiv ja tahtlus varjatud rahastamisvõtete kasutamiseks.

ISAMAA erakonnale ei ole võimalik ette heita annetajate seotust teiste sarnastel maailmavaatelistel eesmärkidel tegutsevate isikute toetamisega. Kahtlustuses ei konkretiseerita, milliste poliitiliste huvide realiseerimiseks vajaminevaid teenuseid oli põhjendatud erakonnal MTÜ-lt vastu võtta, mille vahetu vastuvõtmine füüsilistest isikutest annetajatelt oleks raskendatud või ebaseaduslik ning toob esile ilmse loogikavea kahtlustuse esitamisel. Arvestades, et annetuste tegijad ja vastuvõtjad on erandlikult kattuvad, siis jääb arusaamatuks, mille alusel on tuvastatuks loetud erakonna juhtorganite või muude vastutavate isikute (nt peasekretäri) poolne tahteavalduse väljendus kulutuste MTÜ poolisel tasumisel ja ühes sellega juriidiliselt isikult keelatud annetuse vastuvõtmisel. Seejuures on oluline, et annetaja varakasutus on vaba kaalutlus, keda ja millisel eesmärgil ta toetada soovib ja annetajatele omistatud tahtlusest ei ole tuletatav erakonna kui juriidilise isiku tahtlus kuriteo, s.o keelatud annetuse vastuvõtmisel suures ulatuses.

Kahtlustusest ei selgu, millisel ajendil oli erakonnal tekkinud tahtlus pideva annetamisega seotud isikuid ja nende poolt käivitatud rahavoogude kasutamist varjata. Seega on meelevaldne kahtlustuse väide justkui annetuste tegemisega MTÜ-le on ISAMAA Erakond selle teadlikult vastu võtnud rahaliselt hinnatava hüve/teenusena. Kahtlustuse kohaselt on maailmavaate propageerimine omandanud majandustegevuse sisu teenuste osutamise kaudu. Isamaalised MTÜ ei tegelenud majandustegevuse raames teenuse osutamisega, sest MTÜ osas puuduvad igasugused viited tulu saamisele püsiva majandustegevuse teostamise käigus.

Kõrvutades EKS § 12³ lg 2 p 3 (teenuste võimaldamine, mis ei ole kättesaadav teistele isikutele) ja KarS §-iga 402¹ kaitstavat õigushüve (erakonna läbipaistev rahastamine), ei ole põhjendatud Isamaalised MTÜ põhikirjaliste tegevuste elluviimist sisustada erakonnale teiste ligipääsmatute teenuste pakkumisena. Käsiloleval juhul on seadusandja tahet väänatud ning asutud kuriteokahtlustuse tasandil reguleerima maailmavaatelistel sarnaste isikute vabatahtlike ühenduste omavahelisi kokkupuutepunkte, mis ei õõnesta mingil kujul demokraatia alustalasid erakonna tulude ja kulude seaduslikkusest ja täielikust läbipaistvusest.

Väärib märkimist, et muuhulgas ei ole keelatud annetusena käsitletav vabatahtlik töö, mis annab võimaluse igale isikule õiguse omada erakondade maailmavaadetega haakuvaid seisukohti ning neid väljendada ja realiseerida. Arvestades EKS nõuet, mille kohaselt loetakse juriidilise isiku annetusi keelatuks, ei saa seda laiendada maailmavaatelistele seisukohtadele ja poliitilistele vaadetele toetuse avaldamisele. Juriidiliste isikute poolt tehtud annetuste vastuvõtmise keeld tuleneb ilmselgelt eesmärgist, et välistada juriidiliste kehade taha peitunud isikute anonüümsus ning seeläbi oht poliitikakujundamise lubamatutele ja varjatud mõjuvorme avaldumisele. Isamaalised MTÜ-le tehtud annetuste taga seisvaid isikuid ega nende poolt erakonnale tehtud annetusi ei ole varjatud ning MTÜ enda tegevus ei hälbinud deklareeritud maailmavaatest ja tegevuse eesmärkidest.

Eeltoodud põhjendustel on käsitus sellest, et Isamaalised MTÜ võimaldas neile väärt omistatava majandustegevuse raames ISAMAA Erakonnale keelatud annetusena käsitletavaid hüvesid, eksitav ja meelevaldne ning lahkneb kogu kahtlustatavate ringi kuuluvate isikute tegelikust motiivist ja tahtlusest. Kahtlustuses ei ole esitatud etteheidetava majandustegevuse (reklaami- ja analüüsiteenus) MTÜ põhikirjalistest eesmärkidest irduvat ja erakonna nõusolekul seda toetavat sisu või erakonna otsustuspädevusega isikutega kokku lepitud tingimusi. Kahtlustuses kirjeldatud

asjaoludel on MTÜ tegevuse käsitlemine erakonnale karistusõiguslikku vastutust kaasatoova asjaoluna poliitilise ühenduse tegevust lubamatult piirav ja diskrediteeriv.

4. **ISAMAA erakonna juhatus ega vastutavad isikud ei ole keelatud annetust vastu võtnud.** Kahtlustuses esineb vastuolu keelatud annetuse tegijate ja vastuvõtjate vahel. Erakonnale tehtava etteheite eelduseks saab olla keelatud annetuse tegemine ning vastavasisuline etteheide on kahtlustuse kohaselt tehtud viiele isikule. Isamaalised MTÜ-le on teinud viimase põhikirjaliste eesmärkide täitmiseks annetusi kolm isikut, kes on seotud ka ISAMAA Erakonnaga (juhatuse liikme või suurannetajana) ning see on andnud voli siduda annetuse tegemine ISAMAA erakonnaga. Kahtluse all olevad varalise ja mittevaralise annetuse teinud isikud on oma annetuse teinud Isamaalised MTÜ-le. Nimetatud asjaolu ega muu kahtlustuse tekst ei anna alust järelduseks, et annetus oleks tehtud hoopis ISAMAA Erakonnale ja see oleks erakonna poolt heaks kiidetud ehk vastu võetud.
5. **Kahtlustuse tekstis esitatakse tõendamata väide ISAMAA Erakonnale tehtud annetusest.** ISAMAA Erakonna sisesuhetes tekkinud konflikt ja selle käigus löögi alla sattunud maailmavaate kaitsmine ja säilitamine ei saa olla lahendatav karistusõiguslike vahenditega. On loogiline, et nii erakond kui sellest väljaspool olevad sama maailmavaadet jagavad inimesed tundsid vastutust pika poliitilise ajaloo ja kogemusega erakonna ja selles väljenduvate väärtuste säilitamiseks. Sel põhjusel on ilmne, et erinevad inimesed ja nende kooslused otsisid võimalusi maailmavaadet ohustavate jõudude stabiliseerimiseks ja väärtuste esiletoomiseks ning kodanikuaktiivsus ei saa olla etteheidetav erakonnale ebaseadusliku tegevusena. Kahtlustuse loogikat saatva käsitluse kohaselt on etteheidetav iga maailmavaateliselt sarnase grupi toetav tegevus. Selle kaudu omistatakse kõigile kahtlustuses nimetatud erakonnaga seotud isikutele tahtlus keelatud annetuse vastuvõtmises erakonnale, olukorras, kus erakonna juhatus ega peasekretär pole seda aktsepteerinud ehk koostöö ja tegevused erakonnaga või erakonna teadmisel on meelevaldselt sisustatud.
6. **Kuriteokahtlustuse ajaline raam ei ole sisustatud ega põhjendatud.** Kahtlustuse sisust ei ilmne kronoloogiliselt ja detailselt esitatuna tegevused, mis võimaldaksid sisulist ülevaadet konkreetsetest keelatud annetuse vastuvõtmisega seotud etteheidetest. See takistab aru saamast, kas kahtlustuse tekstis esitatud väide, et Isamaalised MTÜ tegutses enda tegevuseesmärke eiravalt, asudes selle asemel ISAMAA Erakonna nõusolekul viimase põhikirjaliste eesmärkide elluviijaks, on ka tõenditega kinnitust leidnud või liigitub see hinnanguliseks ja oletuslikuks järelduseks. Piisavalt konkretiseerimata aja- ja tegusvusraam aitab lubamatult sisustada ISAMAA Erakonnale etteheidetavat tegevust keelatud annetuse vastuvõtmisel.
7. **Kokkuvõtvalt ja ülaltoodule tuginevalt** ei ole ISAMAA Erakonnale esitatud kahtlustus KarS § 402¹ lg 2 järgi põhjendatud, sest kahtlustuses esitatud tehjolude valguses ei ole tuvastatav erakonna tegevusest, liikmete pädevusest ja erakonna huvidest lähtuv keelatud annetuse vastuvõtmine EKS § 12³ lg 2 p 2, 3 ja 6 nõudeid eiravalt. Erakond ei ole aktsepteerinud juriidilise isiku annetust, erakond ei ole saanud teenuseid tingimusel, mis ei ole kättesaadavad teistele isikutele maailmavaadet toetavate isikute koosluste kaudu ning erakond ei ole kokku leppinud ega aktsepteerinud oma majandustegevusega seotud kulutuste tasumises.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Steven-Hristo Evestus
vandeadvokaat